

Felcím: Sajtóapostolból apostolutód (15. rész)

Cím: **Országunkban a sajtó szabad! Indulhatott a Hitélet**

Alcím: Szerdahelyi Csongor beszélgetése Huzsvár László (1931-2016) nyugalmazott nagybecskereki megyéspüspökkel 2012-ben

– **Az szerb őslakosok is ellenségesek voltak a katolikusokkal szemben?**

– Ellenkezőleg. Ők a montenegrói telepeseket tartózkodóan, sőt elutasítóan fogadták.

A telepések ugyanis a szerb ortodox templomot és papot is messze elkerülték.

– **Hogyan alakult az élete, a munkája Verbászon?**

– Főpásztorom arra kért, hogy munkanapomat két részre osszam. Elsőbbséget adjak a nővérek kérésének: már reggel ötkor misézzek nekik. A nővéreknek ugyanis hat órára szolgálatba kellett lépniük a kórházakban. Ezt követően Saula főnöknő vendégül látott reggelire. A délelőttöt a hívek gondozására szenteltem. Családlátogatásra sok időt fordítottam, egybe kellett verbuválnom a templomba alig járó híveket, gondot fordítani a gyermekek hitoktatására. Elődöm áldott lelkű papi ember volt, de súlyos idegbeteg, emiatt igen kevesen látogattak szentmiséire. A nővérektől már nyolc órára hazaértem, paptársaim időmilliomosnak tekintettek. Délután ötkor miséztem a plébániatemplomban, hetente két délutánt hittanosaimnak szentelhettem. Évente alig harminc temetést kellett vezetnem. Híveim nagyobb részben a fiatalabb korosztályokhoz tartoztak. Jórészt azért költöztek Verbászra, mert a helyi cukorgyár jó munkalehetőséget kínált, viszonylag magasak voltak a fizetések. Bevezettem a családi tagsági könyvek rendszerét, és a templom tatarozásába kezdtem. A kapcsolatomban zavartalan volt a közhatóságokkal, ők is a nővérekkel egy szintre helyeztek. Időmilliomos voltam tehát, és ez szemet szúrt a paptestvéreknek. Egyik esperességi találkozónkon havi lap szerkesztésére kértek fel. Ekkor már a harmadik évemet töltöttem Verbászon.

Közcím: **Nyomdászkodik a pap, születik a Hitélet**

– **Még mindig a hatvanas évek első felében járunk. Mennyire volt ekkor már szabad az egyház Jugoszláviában?**

– Időközben jelentős társadalompolitikai változásokra került sor az országban. Egyfajta olvadási folyamat mutatkozott a Casaroli-féle úgynevezett „Ostpolitik” eredményeképpen. A Szentszék utazó nagykövete, Agostino Casaroli prelátus több találkozót is kieszközölt Jugoszlávia elnökével, Josip Broz Titóval. Ennek eredményeként az Egyház teljes sajtószabadságot kapott. 1958 októberében XII. Pius pápa halála után új pápát választottak. Utóda, XXIII. János pápa 1959-ben a Falakon kívüli Szent Pál-bazilikában bejelentette a II. Vatikáni Zsinat összehívását. Ez az esemény a Katolikus Egyház kelet-európai részén zajló, Moszkva által irányított és sanyargatott hangulatot egyszerre tavaszivá alakította. Ennek a tavasznak az előjátéka kívánt lenni a különben megkérdőjelezett „Ostpolitik”, ami azonban Jugoszláviában eredményesnek bizonyult. A Tito–Casaroli találkozók eredményeképpen az egyházi sajtó zöld utat kapott. Zágrábban 1962-ben egymás után jelentek meg az új könyvek és folyóiratok, köztük a *Glas Koncila* (Zsinat Hangja) hetilap. A horvát sajtó eredményein felbuzdulva a bácskai és bánsági magyar katolikus papság is mozdulásra alkalmasnak ítélte az időt. Szikraként villant a papságunk gondolata: adjunk ki havi folyóiratot, híveink igénylik az egyház bátor kiállítását, szemben a kommunista kiadványokkal. Az említett előzmények után váltam váratlanul szerkesztőjelöltté.

– **Tudott ön szerkeszteni?**

– Csipak protonotárius barátom szakállas vice jut az eszembe. Kérdezik a székyelt: Áron bácsi, tudna maga a templomban orgonálni? Hát hogyan tudnék – hangzik a válasz –, csak még sosem próbáltam. Ez vonatkozik az én szerkesztői esetlegességemre is. Paptestvéreim egymás után kerestek fel, és közölték: szerkeszteni fogsz, kérésünket vedd komolyan. Egymásnak adták a verbászi plébánia kilincset: Vondra Gyula, Tarján Imre, Kóműves Károly esperesek és mások. Indoklásuk így hangzott: naponta kétszer kell misézned, havonta két–három alkalommal temetsz, hitoktatsz és szerkesztesz. Ez bele kell férjen az idődbe. Segítségedre leszünk!

– **Hogyan kezdett a munkához?**

– Hitvédelmi jellegű kiadványt tervezünk. A már többször említett tekintélyes barátommal, Csipak protonotáriussal - úgy, mint korábban is többször tettük - elindultunk kilincselni a tartományi vallásügyi bizottságba. Természetesen előzőleg a püspökünkkel is közöltük, hogy a magyar papok katolikus folyóiratot kívánnak megjelentetni. Az ordinárius válasza így hangzott: „Próbálkozzanak, anyagiakat azonban nem nyújthatok kezdeményezésükhöz!”

– **Milyen fogadtatásban részesültek a tartományi vallásügyi bizottság részéről, hogyan fogadta önöket az elnök néptárs?**

– Igen rövide szabott volt a beszélgetésünk. „Mit kívánnak?” – kérdezett bennünket. „Engedélyért folyamodunk magyar nyelvű vallási folyóirat kiadására.” - „Értesülhettek már a napi sajtóból – válaszolta, hogy ennek nincs akadálya. Különben is köztudott, hogy országunkban a sajtó szabad.” Közölte továbbá, hogy e témával kapcsolatban hamarosan új törvény szabályozza az egyházak tevékenységét.

– **Megkapták tehát az engedélyt?**

– Az elnök néptárs magabiztosan kijelentette, hogy külön engedélyre nincs szükség. Megismételte: országunkban a sajtó szabad. Megkérdezte még, hogy ki lenne a kiadvány szerkesztője? Csipak prelátus rám mutatva közölte: „Engedje meg bemutatnom leendő szerkesztőként, Huzsvár László verbászi római katolikus plébánost.” – „Fordulhatunk-e bármelyik nyomdához?” – kérdeztem. – „Természetesen” – hangzott a válasz. Ezek után már csak annyit közöltünk az elnökkel, hogy 1963 októberében *Hitélet* címmel jelenik meg a magyar katolikus folyóirat.

Közcím: A Forum nyomdában a Hitélet nem volt szalonképes

– **Hogyan boldogultak a nyomdavállalatokkal?**

– Kiadványunk első kéziratát a szabadkai Pannonia nyomdában adtam le. A vállalatnál dolgozó, katolikus érzelmű Piuković nyomdászt kértem fel útmutatásra. Közölte velem a legszükségesebbeket: a kéziratnak ritka soros gépelésűnek kell lennie. Segítségével megismertem a különböző papírfajtákat, megtanított a kézirat lejelölésére, nyomdai szaknyelven, elmondta, hogy mi is az a forgatókönyv stb. Felelős szerkesztőnek Csipak prelátust kértem fel, akinek a tekintélye segítségemre lehetett. Amikor Újvidéken kívántam nyomdavállalattal szerződni, a Forum Kiadóház eladási osztályán hümmögve védekeztek: „Sajnos, nem vállalhatjuk a kiadvány nyomását, technikai lehetőségeink nem engedik.” E kiadóházban nyomatták a vajdasági politikai élet sajtóját. Megértettem, hogy náluk a *Hitélet* nem szalonképes. A szerb nyelvű Dnevnikhez a legnagyobb kiadóházhoz fordultam, magyar részlegük is volt. Miután közöltem, hogy magyar nyelvű egyházi kiadvány nyomását kérem, bizonyos Grnja nevű főigazgató néptárs atyásan a vállamat veregette és negédesen közölte: holnap reggel adjam le a kéziratot, s ugyanekkor megkötjük a szerződést. Bőbeszédűen ecsetelte, hogy volt már életében a tartományi vallásügyi bizottság elnöke is. Örömet fejezte ki, hogy egyháziakkal dolgozhat. Megtört a jég.

– **Jelentkezett-e nyelvi nehézség? Gondolom, a Dnevnik nyomdászai nem voltak magyarok.**

– A már említett főigazgató találékony ember volt, kölcsönzött a *Magyar Szó* nyomdájától egy magyar nyelvű nyomdászt. A kiszedett és már ólomba öntött anyagot tolókoksin átküldte a Forum Kiadóháznak, elvégeztette a korrektúrát, a tördelést, stb. A kész anyagot visszakocsikázták a Dnevník nyomdába nyomtatásra. Másnap kézbe kaptam az újvidéki plébánián a *Hitélet* elkészült példányait és a kiadási költségek számláját. Néhány hónappal később felkeresett a Forum Kiadóház kereskedelmi igazgatója Böhm Kálmán úr, aki tisztelettel arra kért, hagyjunk fel e cirkuszi mutatvánnyal, vagyis a kiszedett nyomdai anyagok utaztatásával. Javasolta, hogy a *Hitélet* kössön szerződést a Forummal, amit a Dnevník igazgatója készséggel támogatott. Így végre egy lovon ültünk!

Közcím: A papok sem mindannyian fogadták örömmel a Hitéletet

– A bácskai horvát katolikusok és elsősorban a papok hogyan fogadták a magyar katolikus lap beindítását?

– Mielőtt a *Hitélet* nyomása beindult volna, 1962-ben már felkeresett a nagyfényi származású dr. A. S., az egyik zágrábi horvát egyházi középiskola tanára, egyben publicista, aki gyakran megfordult Zvekanović püspök úrnál. „Dicsértessék!”-kel köszönt magyarul, majd horvátra fordítva a szót, számon kérő hangsúllyal megkérdezte: „Mi célja van önnek és a bácskai magyar papoknak magyar nyelvű egyházi folyóirat beindításával a Szabadkai Egyházmegyében, amelynek a hívei tudvalevően többségükben horvátok?” Furcsa fellépésére kellő komolysággal válaszoltam: „Hívő népünknek már sok éve ateizáló jellegű napilapot, hetilapokat és folyóiratokat ad a kezébe a kormányzat. Kötelességünknek tartjuk azt lehetőségeinkhez mérten ellensúlyozni a *Hitélet* megjelentetésével, egyházunkhoz hű híveink bátorító tájékoztatására.” Kérdőre vonás jelleggel ismételte, hogy az egyházmegye híveinek a többsége horvát. Kezemben a népszámlálási statisztika adataival közöltem: „Mintegy kétszázötvenezer magyar és ötven–hatvanezer horvát él a Szabadkai Apostoli Kormányzóság területén, vagyis Bácskában.” S még azt is hozzáfűztem, hogy a bánsági magyar hívekre is potenciális olvasókként tekintünk. Feszült hangulatban köszöntünk el egymástól.

– Amit látogatója képviselt, az szélsőséges vélemény volt, vagy hasonlóan vélekedtek a horvátországi és a bácskai horvát értelmiségiek is?

– Sajnos nem csupán látogatóm magánvéleményéről volt szó. Horvátországi paptestvéreink meglehetősen veszélyeztetettnek ítélték a bunyevác horvátok, vagyis a bácskai testvéreik helyzetét. Ez nem jelenti azt, hogy egy részük nem vélekedett volna józanul és jóindulatúan. Közülük egyesek azonban ferde szemmel néztek minket.

– Hogyan alakult a példányszám, voltak-e nehézségek a terjesztéssel kapcsolatban?

– Indulásunkkor voltak borúlátó paptestvérek, akik folyóiratunk gyors bukását jósolták. E helyett már az első év karácsonyáig hatezerre emelkedett a példányszám, majd a hatvanas évek közepéig nyolc-tízezerre növekedtünk. Hadd mondjam el mindjárt, hogy a csúcspont tizenkilencezer-négyszáz példányszám volt. Csipak prelátus 1974 elején szívinfarktusból váratlanul elhunyt. Utódjául az újvidéki főplébánia élére engem nevezett ki az ordinárius plébánosnak és egyben kerületi esperesnek. Természetesen a *Hitéletet* továbbra is szerkesztettem.

– A Hitélet a II. Vatikáni Zsinat idején indult. A zsinat nagyon sok újdonságot hozott. E változások közérthető nyelven való ismertetése nehéz feladat lehetett. Önök is tanultak, miközben tanítottak?

– Ennek a gondolatnak a jegyében szerkesztettünk. A horvátországi katolikus hetilap, a *Glas Koncila* nagyszerű anyagot nyújtott számunkra a megújulásról. Célunk az volt, ami a zágrábi hetilapé: folyamatosan igyekeztünk népszerűsíteni a zsinat sugallta elképzeléseket.

– Magyarországon a Casaroli-féle keleti politikáról erősen megoszlanak a vélemények. Az általa elért kompromisszumok mintha inkább az államnak kedveztek volna. Jugoszláviában viszont ezek szerint frontáttörést hozott a vatikáni diplomata missziója az egyház életében. A Hitélet hamarosan Magyarországon is népszerű folyóirattá vált a hívek körében.

– Kiehezett közösséget kapott ajándékba a katolikus sajtó. A háború utáni másfél évtized során a Délvidéken a magyar nyelven megjelent kiadványok igyekeztek alsóbb rendűnek feltüntetni a vallásos embert. A jugoszláviai magyarság pártutasításra szerkesztett napilapja, a *Magyar Szó* és megannyi más, vallási érzelmet becsmérő kiadvány elképesztő és ostobaságtól ordító cikkeket közölt, így pl. a húsvéti ünnepek előtt az egyik nagybetűs című cikk arról írt, hogy Jézus nem támadt fel, mert tulajdonképpen tetszhalott volt, az apostolok halottnak hitték és összeroncsolt testét ellopták, meggyógyították őt, majd Japánba távozott, ahol századok után is ismertek leszármazottjai. Ezeket az ocsmányságokat kellett ellensúlyoznunk megfelelő hitvédelmi írásokkal. Magától értetődik, hogy a hívő emberek körében a *Hitélet* rendkívül nyitott térre talált.

– Milyen hagyományai vannak a Délvidéken a katolikus sajtónak?

– A húszas évek végén Quotidián Lajos, szilágyi szlovák, de magyar érzelmű plébános negyedíves, nyolc oldalas lapot szerkesztett magyarul, szintén *Hitélet* címmel. Egy-egy faluban legfeljebb 25–30 példányt tudtak híveik kezébe adni a plébánosok. A bánságban

Gyermekvilág címmel iskolás gyermekek számára szerkesztett kéthetente megjelenő lapot Dániel Géza kikindai segédlelkész. Ezt falvanként harminc–negyven példányban a hitoktatók jóvoltából olvasták a kisiskolások.

(Folytatjuk)

Képaláírás:

H_1_15resz: Családi szomorúság. Az anyai nagymama, Bózsó Anna ravatalánál, 1961-ben. Huzsvár atya jobbján édesanyja áll.

H_2_15resz: A Hitélet címoldala, 1963 októberében. A első Hitélet 1923-ban jelent meg. 1943 és 1963 között szünetelt.